COPPer
European Volunteering in Probation

Handleiding voor vrijwilligers

Europese training voor vrijwilligers in de reclassering

Cofinanciado pela União Europeia

CEP Confederation of European Probation

aproximar

DGRSP Direção-Geral de Reinserção e Serviços Prisionais

Reclassering Nederland

An tSeirbhís Phromhaidh The Probation Service

UCC University College Cork, Ireland Coláiste na hOllscoile Corcaigh

European Strategies Consulting

Auteurs
Melinda Lewis
Marco Brok

Publicatiedatum
27/11/2025

Overeenkomstnummer: 2022-1-NL01-KA220-ADU-000089938
Medegefinancierd door de Europese Unie. De geuite standpunten en meningen zijn echter uitsluitend die van de auteur(s) en komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van de Europese Unie of de Europese Commissie. Noch de Europese Unie, noch de Europese Commissie kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

Inhoudsopgave

Inleiding 4
1. Het CoPPer project 4
Wat is het CoPPer project? 4
Visie op vrijwilligersinzet 4
2. Competentieprofiel voor vrijwilligers in de reclassering 5
Cluster 1 Houding en kwaliteiten: hoe moet de vrijwilliger zich positioneren? 5
Cluster 2 Kennis: wat moet de vrijwilliger weten? 6
Cluster 3 Vaardigheden: hoe moet de vrijwilliger handelen? 7
3. Wat houdt de Europese training voor vrijwilligers in? 8
Module 1: Kennis van het werkveld; de reclassering (thuisstudie) 8
Module 2: Relationele vaardigheden 8
Module 3: Communicatieve vaardigheden 8
Module 4: Observeren en interpreteren 9
Module 5: Problemen oplossen 9

Cofinanciado pela União Europeia

Inleiding

Deze handleiding is bedoeld voor vrijwilligers die gaan deelnemen aan de *Europese training voor vrijwilligers in de reclassering* of daarin geïnteresseerd zijn. De handleiding biedt context bij de training.

- Hoofdstuk 1 beschrijft het CoPPer-project. Een van de resultaten van dit project is de *Europese training voor vrijwilligers in de reclassering*.

- Hoofdstuk 2 gaat over het *competentieprofiel*. Het competentieprofiel bestaat uit het geheel van vaardigheden in combinatie met kwaliteiten en houding. Dit vormt de basis voor het gedrag dat vrijwilligers in staat stelt om het vrijwilligerswerk uit te voeren.

- Hoofdstuk 3 gaat in op de inhoud van de training. Het geeft een overzicht van de vijf modules, de doelstellingen en behandelde onderwerpen.

1. Het CoPPer project

Wat is het CoPPer project?

Het CoPPer-project (Cooperation to promote a European Volunteering Programme in Probation Services) sluit aan op de strategische agenda van de EU 2019-2024 door de actieve betrokkenheid van burgers en het maatschappelijke middenveld te bevorderen als ondersteuners van de sociale inclusie van delinquenten en ervoor te zorgen dat we allemaal onze rol spelen als belangrijke hoeders van een gemeenschappelijke Europese cultuur van rechtsstaat en democratie' (CEP, 2023).

Het CoPPer-project project brengt Europese organisaties samen, waaronder reclasseringsorganisaties, vrijwilligersorganisaties en de academische wereld. Met als doel om een internationaal netwerk te creëren dat zich richt op het delen van kennis en ervaring gericht op het onderzoeken van manieren die de betrokkenheid vergroten van vrijwilligers en de samenleving bij de re-integratie trajecten van delinquenten.

Training voor vrijwilligers in de reclassering

Een van de resultaten van de CoPPer is het creëren van een Europese training voor vrijwilligers in de reclassering. Voor deze training wordt vrijwilligerswerk in de reclassering vooral gezien als aanvulling op het bevorderen van sociale inclusie, terwijl de rol van risicobeheersing wordt overgelaten aan professionele reclasseringswerkers. De training is gebaseerd op het Competentieprofiel voor vrijwilligers in reclassering.

Visie op vrijwilligersinzet

In verschillende Europese reclasseringspraktijken wordt reclasseringswerk op verschillende manieren uitgevoerd. Bij de re-integratie van reclasseringscliënten zijn altijd twee aspecten essentieel: risicomanagement en het bevorderen van sociale inclusie. Deze aspecten hangen met elkaar samen en komen beide voor in de reclasseringspraktijk. Soms ligt de nadruk meer op het een, soms meer op het ander.

Cofinanciado pela União Europeia

- Risicobeheersing

Bij risicomanagement is de aanpak van de reclasseringswerker gebaseerd op methodologie en methoden die hierbij aansluiten. Het doel is het opnieuw leren en internaliseren van sociale normen in combinatie met het naleven van bijzondere (reclasserings-) voorwaarden.

- Sociale inclusie

De focus van de reclasseringswerker op het slaan van een brug tussen het justitiële domein en de samenleving. Het doel is het bevorderen van sociale inclusie zodat de cliënt weer toegang krijgt tot sociale banden en instituties en een geaccepteerde maatschappelijke positie verwerft.

De betrokkenheid van vrijwilligers kan met name het sociale inclusie-aspect van re-integratie versterken. Re-integratie is een proces waarbij groepen in de samenleving betrokken zijn die verder gaan dan de individuele cliënt van de reclassering. Re-integratie is tweerichtingsverkeer waarbij de samenleving de cliënt van de reclassering ondersteunt en verwelkomt.

Voor deze training wordt vrijwilligerswerk in de reclassering vooral gezien als aanvulling op het sociale inclusie-aspect van re-integratie. Risicobeheersing wordt overgelaten aan professionele reclasseringswerkers.

2. Competentieprofiel voor vrijwilligers in de reclassering

Het competentieprofiel bestaat uit een geheel aan kennis en vaardigheden, in combinatie met kwaliteiten en houding. Dit vormt de basis voor het gedrag dat vrijwilligers in staat stelt om het vrijwilligerswerk uit te voeren binnen het domein van de reclassering.

Er zijn verschillen binnen de Europese reclasseringspraktijk wat betreft de aanpak van de reclassering, de rollen en taken van de vrijwilligers en de manier waarop vrijwilligers en reclassering samenwerken. Ondanks deze verschillen zijn er verschillende standaardcompetenties te onderscheiden voor vrijwilligers in reclasseringswerk.

Het onderstaande competentiekader bestaat uit drie clusters die zijn onderverdeeld in elf competenties. Per competentie worden de belangrijkste aandachtspunten vermeld.

Cluster 1 Houding en kwaliteiten: hoe moet de vrijwilliger zich positioneren?

Tijdens het wervings- en selectieproces van vrijwilligers is het belangrijk om rekening te houden met de competenties die in dit cluster worden genoemd. Tijdens dit proces dient een inschatting gemaakt te worden in welke mate deze competenties aanwezig zijn bij de kandidaat vrijwilliger.

De competenties in dit cluster bestaan uit attitudes en kwaliteiten die niet aan te leren zijn. Ze zouden al deel moeten uitmaken van het karakter en de houding van de kandidaat vrijwilliger. Deze competenties maken dus geen deel uit van de training. Al kan men natuurlijk in de training observeren of deze houdingen en kwaliteiten aanwezig zijn. De reclassering zou dus kunnen overwegen om de training te gebruiken als onderdeel van het selectieproces.

Cofinanciado pela União Europeia

De competenties zijn:

1.1 Betrouwbaarheid

- De vrijwilliger handelt in lijn met algemeen aanvaarde opvattingen, normen en waarden.
  Aandachtspunten: omgangsvormen, machtsverhoudingen, consequent handelen.
- Houdt zich aan het beleid en procedures van de organisatie.
  Aandachtspunten: veiligheid, geheimhoudingsplicht, privacy, incidenten, integriteit.

1.2 Samenwerking

- De vrijwilliger draagt bij aan een gezamenlijk resultaat.
  Aandachtspunten: overleg over taken, overdracht van informatie.
- Onderhoudt goede werkrelaties.
  Aandachtspunten: onderlinge afstemming, oog voor het welzijn van anderen, collegialiteit.
- Overziet eigen werkzaamheden.
  Aandachtspunten: planmatig werken, omgaan met tijd.

1.3 Reflecteren

- De vrijwilliger evalueert zijn gedrag en opvattingen.
  Aandachtspunten: al doende leren, leren van eigen ervaringen, zich aanpassen.
- Is aanspreekbaar op eigen handelen en spreekt anderen aan.
  Aandachtspunten: feedback ontvangen en geven.

1.4 Emotionele stabiliteit

- De vrijwilliger treedt zeker en met rust op.
  Aandachtspunten: omgaan met tegenslag, teleurstelling of tegenspel.

Cluster 2 Kennis: wat moet de vrijwilliger weten?

Vrijwilligers in de reclassering hebben basiskennis nodig over het vakgebied en de kennis waarop het reclasseringswerk is gebaseerd. Belangrijk is dat vrijwilligers kennis hebben van hun rol: verwachtingen en verantwoordelijkheden, hun positie in de organisatie en de relatie van de cliënt en reclasseringswerker.
De training adresseert de competenties in dit cluster met verschillende korte e-learningmodules en Webinars.

De competenties zijn:

2.1 Kennis van het werkveld

- De vrijwilliger kent de reclasseringsorganisatie.
  Aandachtspunten: kerntaken, doelen, missie, visie.
- Is op de hoogte van het strafrechtsketen.
  Aandachtspunten: belangrijke samenwerkingspartners, plaats van de reclassering in de keten.
- Heeft kennis van het strafrechtsproces.
  Aandachtspunten: strafrechtelijke procedures.

2.2 Kennis van theorieën en methodieken

Cofinanciado pela União Europeia

- De vrijwilliger is bekend met de grondbeginselen van het reclasseringswerk.
  Aandachtspunten: beginselen van criminologie, gedragsverandering, risicomanagement,
- Is bekend met cliënten van de reclassering en hun problemen.
  Aandachtspunten: gemeenschappelijke problemen en kwesties, doelgroepen.

2.3 Kennis van de vrijwilligersrol

- De vrijwilliger weet wat er verwacht wordt.
  Aandachtspunten: taken, do's en dont's, pro-sociale modellering.
- De vrijwilliger kent zijn plaats in de organisatie
  Aandachtspunten: verantwoording, samenwerking met de reclasseringswerker.

Cluster 3 Vaardigheden: hoe moet de vrijwilliger handelen?

Vrijwilligers in de reclassering hebben een set vaardigheden nodig om een connectie te maken met de cliënt (communicatieve en relationele vaardigheden) en om problemen op een effectieve manier te identificeren en aan te pakken (relationele en observatievaardigheden).
De training adresseert deze competenties in dit cluster met een live training. De meeste van deze vaardigheden vereisen een hands-on aanpak, met de mogelijkheid om de vaardigheden te oefenen in interactie met vrijwilligers.

De competenties zijn:

3.1 Communicatieve vaardigheden

- De vrijwilliger beschikt over gespreksvaardigheden die empathie kunnen overbrengen en de dialoog ondersteunen.
  Aandachtspunten: gespreksvaardigheden, verbale en non-verbale communicatie, actief luisteren, samenvatten, open en gesloten vragen.
- Beschikt over schrijf- en digitale vaardigheden.[1]
  Aandachtspunten: rapporteren, werken met een computer.

3.2 Relationele vaardigheden

- De vrijwilliger gaat een relatie aan met anderen.
  Aandachtspunten: basishouding, empathie, niet-oordelen, autonomie, wederkerigheid. De werkalliantie; richting, vertrouwen, binding, frictie.

3.3 Observeren

- De vrijwilliger signaleert problemen.
  Aandachtspunten: interpreteren, objectiviteit, subjectiviteit, vooroordelen, emoties en valse overtuigingen.

3.4 Probleemoplossend vermogen

- De vrijwilliger herkent problemen en heeft de vaardigheden om ermee om te gaan.
  Aandachtspunten: leefgebiedengebieden, cliënten in hun context, de reparatiereflex, oplossingsgericht vragen.

[1] Het trainingsprogramma gaat niet in op schrijf- en digitale vaardigheden. Tijdens de wervings- en selectieprocedure moet worden beoordeeld of de potentiële vrijwilliger over deze vaardigheden beschikt.

Cofinanciado pela União Europeia

3. Wat houdt de Europese training voor vrijwilligers in?

De *Europese training voor vrijwilligers in de reclassering* bestaat uit vijf modules. Module 1 is een e-learning, vrijwilligers volgen dit thuis op een digitaal apparaat. Module 2-5 worden aangeboden in een livetraining, deze duurt ongeveer 6-7 uur.

Module 1: Kennis van het werkveld; de reclassering (thuisstudie)

Doel: het vergroten van de kennis van het werkveld van de reclassering.

Basisprincipes van het reclasseringswerk
Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- De ontwikkeling van delinquent gedrag
- Verminderen van delinquent gedrag
- Meest voorkomende overtredingen, doelgroepen

Het strafrechtsysteem
Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- Het strafrechtsysteem, belangrijkste procedures

De reclassering
Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- De reclassering
- Professionele partners van de reclassering
- De missie en visie
- Belangrijkste taken: adviserende en toezichthoudende rol, maatschappelijke dienstverlening

Rol en taken
Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- Rol en taken van de reclasseringswerker
- Rol en taken van de vrijwilliger
- Hoe reclasseringswerker en vrijwilliger samenwerken
- Rechten en verantwoordelijkheden van vrijwilligers

Module 2: Relationele vaardigheden

Deze module richt zich op het toerusten van de vrijwilliger om de verbinding met de cliënt te maken.

Doel: Het belangrijkste doel van de module is om het bewustzijn te vergroten over het belang van de relatie en het begrijpen van de belangrijkste aspecten van de relatie en houding.

Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- Aspecten van de werkalliantie: Vertrouwen, Binding, Richting & Doelen, Frictie
- Basis: Empathie, Niet oordelen, Autonomie.

Module 3: Communicatieve vaardigheden

Deze module richt zich op het toerusten van de vrijwilliger om de verbinding met de cliënt te maken.

Cofinanciado pela União Europeia

Doel : Het belangrijkste doel van de module is dat vrijwilligers een beter begrip hebben van de vaardigheden die nodig zijn voor een effectieve communicatie.

Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- Verbale en non-verbale communicatie
- Actief luisteren
- Vragen stellen: open en gesloten vragen
- Ik-boodschap

Module 4: Observeren en interpreteren

Deze module richt zich op het toerusten van de vrijwilliger om de reclasseringscliënt te ondersteunen en te activeren.

Doel: Het belangrijkste doel van de module is om het bewustzijn over vooroordelen te vergroten. Vrijwilligers kennen het verschil tussen feiten en vooroordelen.

Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- Subjectiviteit
- Objectiviteit

Module 5: Problemen oplossen

Deze module richt zich op het toerusten van de vrijwilliger om de reclasseringscliënt te ondersteunen en te activeren.

Doel: Het belangrijkste doel van de module is het oefenen van (communicatie)vaardigheden met de focus op het oplossen van problemen. Vrijwilligers analyseren de behoeften van de klant en hebben een oplossingsgerichte houding

Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- Cliëntbehoeften: leefgebieden

Succes met de training!

Cofinanciado pela União Europeia

2022-1-NL01-KA220-ADU-000089938

COPPer

European Volunteering in Probation

Cofinanciado pela União Europeia